

УДК 930.1

ОСНОВНІ ШЛЯХИ МЕМОРІАЛІЗАЦІЇ ВОЄННО-ІСТОРИЧНИХ ПАМ'ЯТОК ТА УВІКОВІЧЕННЯ ПАМ'ЯТІ ЗАГИБЛИХ ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ ТА РЕПРЕСІЙ НА ТЕРИТОРІЇ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВИ В ЦІЛОМУ

Мазуренко Х.Л., Онищук Я.І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

У даній статті розглянуто питання увіковічення воєнно-історичних пам'яток, зокрема, місць поховань жертв воєн та політичних репресій ХХ ст. Також приділено увагу питанням пошуку імен та інформації про загиблих внаслідок військових конфліктів та репресій, створення мартирологів та наголошено на значенні архівної роботи в контексті даного питання. Окрім цього, відзначено роль окремих законодавчих актів, які регулюють меморіалізаційний процес у сучасній Україні. Стаття також висвітлює основні питання нового закону про реабілітацію несправедливо засуджених та рекомендації Українського інституту національної пам'яті з питань ушанування загиблих воїнів і репресованих осіб. Розглянуто та проаналізовано значення створення Національного пантеону героїв та роль типового надгробка на військових кладовищах.

Ключові слова: меморіалізація, увіковічення пам'яті, мартиролог, війна, репресії, воєнно-історична пам'ятка, комеморація.

Постановка проблеми. Питання меморіалізації віднайдених та зафіксованих воєнно-історичних пам'яток є новою та маловивченою темою в сучасній українській історії. Це пов'язано із тим, що реальні пошуково-ексгумаційні та меморіалізаційні роботи розпочалися незадовго до здобуття Україною незалежності, а отже, донедавна не існувало єдиного стандарту їх виконання та увіковічення пам'яті загиблих внаслідок воєн та політичних репресій. У ХХІ ст. ці проблеми є особливо актуальними, оскільки на тлі російсько-української війни, яка розпочалась у 2014 р., необхідне формування єдиного меморіального простору на території всієї України та популяризація теми вшанування пам'яті загиблих внаслідок воєн і репресій в сучасному науковому, медійному та суспільному середовищах. Це дозволить створити загальнодержавну комеморативну стратегію, яка зведе до мінімуму формування та розвиток міфів і домислів на ґрунті історичної пам'яті та виконуватиме об'єднувальну функцію для українського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед праць, присвячених даній темі, необхідно відзначити статті Жив'юка А., Онищука Я.І., Мазуренко (Тимців) Х.Л. та ін., архівні розвідки Козака О.М., а також ряд законів та рекомендацій стосовно увіковічення пам'ятних місць, пов'язаних із війнами та репресіями, та вшанування осіб, загиблих внаслідок цих подій.

Невирішені проблеми. Наразі малодослідженими залишаються питання створення мартирологів померлих внаслідок воєн і політичних репресій ХХ ст. та введення їх в науковий обіг як історичні джерела, наукове опрацювання проблеми створення єдиного меморіального простору на території України та його значення для комеморації, а також аналіз питання вшанування пам'яті загиблих внаслідок воєн та політичних репресій та їх ролі в створенні єдиного дискурсу історичної пам'яті в нашій державі.

Постановка завдання. Метою статті є огляд статей, документів та архівних розвідок, присвячених даній темі, а також їх комплексний аналіз

в контексті питання меморіалізації воєнно-історичних пам'яток і вшанування пам'яті жертв воєн та політичних репресій в Україні у ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. У контексті розгляду проблеми варто насамперед згадати основні складові даного процесу, виділені в 2012 році науковцем Жив'юком А. До них входить:

- пошук місць розстрілів і масових захоронень / могильників репресованих, фіксація їх меж;
- проведення розкопок та судово-медичної експертизи знайдених решток;
- ідентифікація знайдених решток;
- ритуальне поховання (перепоховання за християнськими звичаями у випадку України);
- встановлення пам'ятників і пам'ятних знаків на місцях розстрілів і захоронень [1, с. 76-87].

Щодо увіковічення воєнних захоронень, то в цьому випадку варто застосовувати цей же алгоритм, включаючи також проведення судово-медичної експертизи, так як в окремих випадках може з'явитися потреба доведення факту здійснення злочину репресивного характеру відносно загиблих солдатів.

Що стосується меморіалізації воєнно-історичних пам'яток, пов'язаних з політичними репресіями 1940-1950-х рр., то тут ми спостерігаємо декілька шляхів:

- створення меморіальних комплексів на місцях страти, захоронення чи перепоховання (2009 р. – ур. Дем'янів лаз; 2012 р. – меморіал «Тюрма на Стрийській» як частина музею «Дрогобиччина», м. Дрогобич);
- спорудження пам'ятних знаків (1993 р. – с. Войнилів);
- урочисте перепоховання на окремих кладовищах чи полях почесних поховань (1990 р. – с. Войнилів, 1991 р. – сс. Яблунів, Посіч, м. Дрогобич, 1997, 2011, 2012 рр. – Володимир-Волинський, 1999 р. – Марсове поле Личаківського кладовища в м. Львові, 2016 р. – поле почесних поховань № 76 на Личаківському кладовищі м. Львова);
- впорядкування місця захоронення та спорудження пам'ятного знаку чи релігійного символу (2011 р., м. Дрогобич);

– відновлення могили у її первісному вигляді (застосовується рідко, здебільшого, тоді, коли останків чи супровідного матеріалу не знайдено, або ж стан збереження не дозволяє ідентифікувати національну та військову приналежність загиблих (2013 р., с. Модричі) [14].

Жив'юк А. також створив класифікацію захоронень жертв політичних репресій відповідно до місця їх локалізації та розташування пам'ятника. Науковець поділяє пам'ятні місця цього типу на 5 моделей:

– Модель перша (натуральна). Передбачає собою випадки, коли виявлене місце масових захоронень зберігається в його історичних межах, а пам'ятник / пам'ятники встановлений при вході чи на території. Приклад – меморіальний комплекс в урочищі «Дем'янів лаз» біля Івано-Франківська.

– Модель друга (розмита). Захоронення виявлені, але межі їх не визначені і територія захоронень не огорожена. Пам'ятник, якщо він є, встановлений на виявленій ділянці, яка далі розчиняється в навколишньому ландшафті. Приклад – захоронення на г. Тептюж поблизу с. Модричі Дрогобицького р-ну Львівської обл.

– Модель третя (обмежувальна). Місце захоронень знайдене, історичні межі відомі, але на ньому виділена огорожена ділянка («зона пам'яті»), де й поставлено пам'ятник.

– Модель четверта (залишкова). Місце захоронення виявлене, але частина історичної території виявилась втраченою (наприклад, відведена під забудову, паркову зону), на збереженій ділянці встановлено пам'ятник. Прикладом у Західній Україні є захоронення німецьких військовополонених у Стрийському парку та поблизу нього (м. Львів), частину з яких дослідили у листопаді 2017 р. Тоді ж було здійснено ексгумацію останків померлих, які знаходилися під асфальтованою дорогою, вивчення ж іншої частини остеологічних залишків наразі неможливо через те, що вони знаходяться під радянським меморіалом «Переможцям над нацизмом».

– Модель п'ята («естетичний зсув»). Місце захоронення відоме, але для пам'ятника чи меморіального комплексу вибрано місце по сусідству – привабливіше. Прикладом є санітарне захоронення радянських військовополонених, яке досліджувалось у 2007 р. та було включене в межі існуючого меморіального комплексу «Жертвам фашизму».

– Модель шоста (кладовище в кладовищі). Захоронення розстріляних відбувались на міських кладовищах. В таких випадках пам'ятники встановлені на вільних місцях у районі старих захоронень [1, с. 84]. Здебільшого, до цього типу належать захоронення цивільних жителів, або ж опізнаних вояків УПА, яких після процесу впізнання рідні забирали та хоронили на кладовищі.

У випадку з воєнними захороненнями здебільшого відбувається перепоховання на збірних військових кладовищах (наприклад, у с. Червоне Золочівського р-ну Львівської обл., якщо мова йде про дивізійників «Галичини») або цвинтарях населених пунктів, поблизу яких проводились розкопки. Зазвичай на могилах встановлюються стандартні кам'яні хрести. У випадку з німецькими вояками віднайдені останки передаються Німецькій народній спілці по догляду за військо-

вими похованнями для перепоховання на збірному військовому кладовищі в с. Потелич Жовківського р-ну Львівської області.

Важливим етапом на шляху до об'єктивного висвітлення подій минулого та увіковічення пам'яті загиблих внаслідок воєн та політичних репресій є архівна робота, яка здійснюється з метою пошуку даних про цих осіб та зведення їх у єдині мартирологи. Так, у березні 2018 р. представники КП ЛОР «Доля» анонсували на Львівщині проєкт «Відновлені імена героїв», який здійснюється у рамках проведення заходів з нагоди відзначення 100-річчя ЗУНР та передбачає вшанування пам'яті досі невідомих стрільців УГА, які загинули в боях за незалежність України протягом 1918-1919 років. 13 березня 2018 р. директор КП ЛОР «Доля» Шеремета С.П. на засіданні відповідної комісії Львівської обласної державної адміністрації передав головам селищних рад списки із іменами вояків УГА, які загинули в ході визвольної боротьби 1918-1919 рр. Імена близько 600 осіб були віднайдені працівниками КП ЛОР «Доля» під час роботи в фондах ДАЛО протягом трьох останніх років. Станом на сьогодні роботу продовжують, планується передача віднайдених імен до краєзнавчих музеїв, а також встановлення у місцях їх поховань, що розташовані у відповідних населених пунктах, меморіально-інформаційних таблиць з зазначеними іменами та прізвищами стрільців УГА [10].

Що стосується вищевказаної архівної роботи, то тут необхідно згадати ім'я дослідника та працівника КП ЛОР «Доля» Козака О.М., який опрацював документи та зібрав дані про загиблих стрільців УГА, похованих у м. Перемишль, республіка Польща (150 осіб) [4] та на території Львівської області, а саме, у м. Винники (14 або 30 осіб, потрібне додаткове вивчення питання) [2], м. Угнів Сокальського р-ну (17 осіб) [8], м. Городок (48 осіб) [7], м. Рава-Руська (6 осіб) [6], м. Жовква (129 осіб) та Жовківського р-ну (46 осіб у 11 населених пунктах) [9], с. Сокільники Пустомитівського р-ну (8 осіб), смт Щирець Пустомитівського р-ну (27 осіб); у 1938 році дане поховання було комасоване на збірний військовий цвинтар у с. Глинна, сьогодні це територія м. Пустомити Львівської обл.) [3].

Такі дослідження сприяють розвитку подальшої наукової роботи в галузі локальної історії з даної теми, генеалогії та допомагають в пошуку родинних зв'язків зацікавлених громадян, так як тепер ця інформація знаходиться у вільному доступі на сайті КП ЛОР «Доля».

Ще одним проєктом, пов'язаним із опрацюванням архівних даних про загиблих внаслідок воєн та політичних репресій в Україні, стала ініціатива Українського Католицького Університету (УКУ) щодо встановлення та увіковічення пам'яті осіб – учасників польсько-українського протистояння на землях спільного проживання українців та поляків у ХХ ст., зокрема, у Галичині, Волині, на Закерзонні. Дослідницька програма «Жертви українсько-польського протистояння 1939-1947 років» спрямована на з'ясування точного числа жертв протистояння та оголошення їх усіх поіменно. Проєкт започаткований Центром дослідження українсько-польсько-словацького пограниччя УКУ і науковою програмою «Укра-

їнське ХХ століття» гуманітарного факультету УКУ розпочався 01.04.2018 р. та триватиме чотири роки з можливістю продовження ще на рік [5]. Отже, мова йде про створення об'єктивних мартирологів загиблих з обох сторін, котрі протягом десятиліття перебували у стані конфлікту, публікація матеріалів та увіковічення пам'яті загиблих згідно із науковими стандартами, загальнолюдськими законами моралі та релігійними принципами християнства.

Виведенню меморіалізаційної роботи в Україні на абсолютно новий рівень сприятиме також підписання президентом України Порошенком П.О. Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури реабілітації жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років». [13] Як відомо, 17 квітня 1991 року, тоді ще в Радянській Україні, було прийнято Закон «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні», але цей закон не враховував прав людей, які постраждали через несправедливе засудження за політичними, класовими, соціальними та релігійними мотивами.

Перший заступник голови Українського інституту національної пам'яті (далі УІНП) Шпак А. зауважує, що «ухвалення цього закону відновлює справедливість – адже він знімає тавро «ворогів народу», «вбивць», «шпигунів», «диверсантів» з тих людей, які боролись за незалежність України. Цими змінами Україна нарешті дає можливість відновити справедливість морального характеру перед тими, хто боровся за незалежність». Ухвалення цього закону є важливим кроком уперед у подоланні тоталітарного минулого, логічним кроком продовження демокунізації, а також підведення української схеми реабілітації та меморіалізації несправедливо засуджених тоталітарним режимом під загальноєвропейські та світові стандарти.

УІНП також розробив Рекомендації для місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо заходів, пов'язаних із героїзацією осіб, які віддали життя за незалежність України, увічення їх пам'яті, патріотичного виховання та консолідації Українського народу. Даний документ стосується вшанування вояків, загиблих в АТО (ООС), проте його положення можуть бути застосовані при меморіалізації місць поховань та увічення пам'яті борців за незалежність України інших часів. Метою Рекомендацій є популяризація подвигів загиблих солдат на державному рівні задля консолідації суспільства, формування єдиної стратегії національної пам'яті та ідентичності.

Працівники УІНП також розробили концепцію типового надгробку на похованнях загиблих (померлих) учасників АТО, яка, знов-таки, із незначними змінами або ж без них може застосовуватися на могилах вояків УСС, УГА, УПА, інших учасників визвольних змагань. У першу чергу, на думку авторів проекту, зовнішній вигляд сектору військових поховань повинен бути «...скромним, аскетичним та лаконічним, але водночас усім своїм виглядом нагадувати відвідувачу, що той прийшов саме на могили героїв, які віддали життя в обороні України». Основним інструментом досягнення такої атмосфери, як зазначається

в концепції, є типовий надгробок, що являється однаковим як для загиблого генерала, так і для загиблого солдата. Такий підхід є дуже поширеним серед провідних європейських та світових держав, досвід яких може перейняти й Україна.

Для встановлення на могилах загиблих (померлих) в ході проведення АТО (ООС) військовослужбовців пропонується типовий надгробок у вигляді армійського нарукавного шеврону (геральдичного щита), що складається з двох елементів, а саме, вертикальної надгробної плити, що містить зображення Малого Державного герба України – тризубу і рельєфне зображення гілки калини – символу військової нескореності та незламного духу нації; розміри плити: 850x450x150 мм та тумби, що слугує підставкою для вертикальної плити, і має нахилену площину для розміщення текстової частини надгробку, релігійного символу і фото; розміри тумби: 350x600x400 (у найширшій частині) x 250 (у найвужчій частині) мм.

Концепція зазначеного проекту передбачає виготовлення пам'ятників для встановлення на могилах військовослужбовців різних віросповідань. Матеріалом для виконання надгробного каменю передбачено сирій граніт з частково полірованими елементами [15].

Пишучи про меморіалізаційну діяльність УІНП, не можна не згадати про ідею українського Пантеону Героїв, яка бере свій початок із постанови Верховної Ради від січня 2015 р. «Про увіковічення пам'яті Героїв України, які віддали своє життя за свободу і незалежність України». Документом передбачено «створення у центральній частині столиці України міст-герої Києві Українського національного пантеону (Меморіального комплексу)». У серпні президент Порошенко П.О. видав відповідний указ. Отже, дане питання регулюється відповідними нормативними актами, а саме, Постановою Верховної Ради України «Про увіковічення пам'яті Героїв України, які віддали своє життя за свободу і незалежність України», Указом Президента України «Про заходи щодо створення меморіалу українських героїв» та Розпорядженням Президента України «Про Організаційний комітет з підготовки та проведення заходів зі створення меморіалу українських героїв» [11].

Начальник відділу УІНП Подобед П.К. закликає при створенні Пантеону звертатися до західноєвропейського досвіду побудови меморіалів видатних особистостей і наголошує, що Національний пантеон мав би стати не просто військовим меморіалом, не полем почесних поховань і не кладовищем у центрі міста, а символом державності, місцем ушанування тих, хто присвятив життя Україні, хто уславив її в мистецтві і науці, віддав за неї життя у бою. Науковець пропонує включити у меморіальний комплекс як кенотафи найвидатніших українців, так і реальні поховання, перенесені з-за кордону, а основна ціль Пантеону, на думку Подобеда П.К. – «...об'єднати живих, стати місцем, де пересічна людина відчуватиме гордість за свою країну, причетність до історії великого народу» [12].

Висновки. Виходячи з наведеної вище інформації, можна зробити висновки, що дослідження захоронень жертв воєн та політичних репресій

мають вагоме значення для формування єдиної стратегії української політики пам'яті на сучасному етапі. Для цієї ж мети необхідне створення єдиного меморіального простору на території України, що також унеможливить забуття військових поховань, полегшить догляд за ними та позитивно вплине на розвиток історичної пам'яті та комеморативного дискурсу в державі.

Що стосується архівної роботи, то вона теж має надзвичайно велике значення, оскільки сприяє пошуку та відновленню із забуття імен вояків та цивільних осіб, засуджених з різних причин та загиблих у часи воєн та політичних репресій і, відповідно, увіковічення їх пам'яті в мартирологах, науковій та публіцистичній лі-

тературі, а головне – пошуку родичів, якщо такі ще залишилися та не були проінформовані про долю їх рідних, з якими було втрачено зв'язок під час військових конфліктів.

Усі ці заходи сприятимуть вищому рівню об'єктивності та подоланню заангажованості у дискусійних та маловивчених питаннях історії ХХ ст., реінтеграції України від російського та польського меморіального простору, а головне – висвітленню долі усіх загиблих, незалежно від національної, військової, релігійної приналежності та обставин їх смерті. Цьому також сприятиме популяризація теми у ЗМІ, відповідна робота з молоддю та офіційні заходи, приурочені до пам'ятних дат.

Список літератури:

1. Жив'юк А.А. Меморіальні місця тоталітарних репресій в Україні: проблеми локалізації, комеморації, інституціоналізації. Національна та історична пам'ять [Збірник наукових праць]. Київ, 2012. Вип. 5. С. 84.
2. Інформаційний звіт 1 про проведення заходу «Вивчення архівних матеріалів про поховання жертв воєн та політичних репресій на території Львівської області». Архів КП ЛОП «Доля». URL: <http://dolya.lviv.ua/informatsijnyj-zvit-pro-provedennya-zahodu-vyvchennya-arhivnyh-materialiv-pro-pohovannya-zhertv-vojen-ta-politychnyh-represij-na-terytoriji-lvivskoj-oblasti/>.
3. Інформаційний звіт 2 про проведення заходу «Вивчення архівних матеріалів про поховання жертв воєн та політичних репресій на території Львівської області». Архів КП ЛОП «Доля». URL: <http://dolya.lviv.ua/informatsijnyj-zvit-2-pro-provedennya-zahodu-vyvchennya-arhivnyh-materialiv-pro-pohovannya-zhertv-vojen-ta-politychnyh-represij-na-terytoriji-lvivskoj-oblasti/>.
4. Інформаційний звіт про проведення заходу «Вивчення архівних матеріалів щодо українського військового цвинтаря у Пикуличах (Перемишль, Польща). Архів КП ЛОП «Доля». URL: <http://dolya.lviv.ua/informatsijnyj-zvit-pro-provedennya-zahodu-vyvchennya-arhivnyh-materialiv-schodo-ukrajinskoho-vijskovoho-tsvyntarya-u-pykylychah-peremyshl-polscha/>.
5. Історики складуть поіменні списки жертв українсько-польського конфлікту 1939-47 років. URL: <https://zbruc.eu/node/79235>.
6. Козак О.М. Архівні матеріали про військове поховання стрільців Української Галицької Армії (УГА) у місті Рава Руська. Архів КП ЛОП «Доля». URL: <http://dolya.lviv.ua/arhivni-materialy-pro-vijskove-pohovannya-striltsiv-ukrajinskoji-halytskoji-armiji-uha-u-misti-rava-ruska/>.
7. Козак О.М. Архівні матеріали про поховання стрільців Української Галицької Армії (УГА) у місті Городок. Архів КП ЛОП «Доля». URL: <http://dolya.lviv.ua/arhivni-materialy-pro-pohovannya-striltsiv-ukrajinskoji-halytskoji-armiji-uha-u-misti-horodok/>.
8. Козак О.М. Вивчення архівних матеріалів про поховання жертв воєн та політичних репресій, а саме – військові поховання військовослужбовців Української Галицької Армії (УГА) у місті Угнів. Архів КП ЛОП «Доля». URL: <http://dolya.lviv.ua/vyvchennya-arhivnyh-materialiv-pro-pohovannya-zhertv-vojen-ta-politychnyh-represij-a-same-vijskovi-pohovannya-vijskovosluzhbovtiv-ukrajinskoji-halytskoji-armiji-uha-u-misti-uhniv/>.
9. Козак О.М. Списки стрільців Української Галицької Армії (УГА), похованих у м. Жовква та Жовківському районі Львівської області. Архів КП ЛОП «Доля». URL: <http://dolya.lviv.ua/spysky-striltsiv-ukrajinskoji-halytskoji-armiji-uha-pohovanyh-u-m-zhovkva-ta-zhovkivskomu-raioni-lvivskoj-oblasti/>.
10. На Львівщині триває проєкт «Відновлені імена Героїв». Архів КП ЛОП «Доля». URL: <https://dolya.lviv.ua/na-lvivschyni-tryvaje-proekt-vidnovleni-imena-herojiv/>.
11. Нормативно-правові акти з питань створення Національного Пантеону. Український інститут національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua/page/normativno-pravovi-akti-z-pitan-stvorennya-natsionalnogo-panteonu>.
12. Подобед П.К. Національний пантеон. Коли немає часу на мертвих – виходить, немає діла і до живих. Український інститут національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua/page/natsionalnii-panteon>.
13. Президент підписав Закон щодо удосконалення процедури реабілітації жертв репресій тоталітарного режиму 1917-1991 років. URL: <http://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-udoskonalennya-proceduri-reab-47218>.
14. Тимців Х.Л. Дослідження поховань жертв комуністичних репресій 1940-1950-х рр. як практична складова формування політики пам'яті в Україні (на прикладі Західного регіону). URL: <http://dolya.lviv.ua/doslidzhennya-pohovan-zhertv-komunistychnyh-represij-1940-1950-h-rr-yak-praktychna-skladova-formuvannya-politykyramyati-v-ukrajini-na-prykladi-zahidnoho-rehionu/>.
15. Типовий надгробок. Концепція типового надгробку на похованнях загиблих (померлих) учасників АТО. Український інститут національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua/page/tipovii-nadgrobok>.

Мазуренко Х.Л., Онищук Я.И.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

ОСНОВНЫЕ ПУТИ МЕМОРИАЛИЗАЦИИ ВОЕННО-ИСТОРИЧЕСКИХ ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНОСТЕЙ И УВЕКОВЕЧЕНИЯ ПАМЯТИ ПОГИБШИХ В РЕЗУЛЬТАТЕ ВОЕННЫХ КОНФЛИКТОВ И РЕПРЕССИЙ НА ТЕРРИТОРИИ ЗАПАДНЫХ ОБЛАСТЕЙ УКРАИНЫ И ГОСУДАРСТВА В ЦЕЛОМ

Аннотация

В данной статье рассмотрен вопрос увековечения военно-исторических достопримечательностей, в частности, мест захоронений жертв войн и политических репрессий XX ст. Также уделено внимание вопросу поиска имен и информации о погибших в результате военных конфликтов и репрессий, создания мартирологов и отмечено значение архивной работы в контексте данного вопроса. Кроме этого, отмечена роль отдельных законодательных актов, которые регулируют мемориализационный процесс в современной Украине. Статья также освещает основные вопросы нового закона о реабилитации несправедливо осужденных и рекомендации Украинского института национальной памяти по вопросам чествования погибших воинов и репрессированных лиц. Рассмотрено и проанализировано значение создания Национального пантеона героев и роль типичного надгробия на военных кладбищах.

Ключевые слова: мемориализация, увековечение памяти, мартиролог, война, репрессии, военно историческая достопримечательность, коммеморация.

Mazurenko K.L., Onyshchuk Y.I.

Ivan Franko National University of Lviv

MAIN WAYS TO MEMORIALIZE MILITARY HISTORICAL SIGHTS AND MEMORY IMMORTALIZATION OF LOST AFTER SOLDIERY CONFLICTS AND REPRESSIONS ON THE TERRITORY OF WESTERN UKRAINE AND WHOLE STATE

Summary

Historical sights immortalization is being discussed in the following article, particularly war victims burial places and XX century political repressions. Also the attention was paid to the name search and information regarding dead owing to military conflicts and repressions, creation of passionals and emphasizing in the value of archive work regarding this question. Besides, role of legislative acts that regulate memorialisate process in modern Ukraine is highlighted. The article also highlights major points regarding new law concerning rehabilitation of unfairly convicted and Ukrainian institute of national memory recommendation concerning lost warriors and repressed. The creation value of national heroes pantheon and role of typical tombstone on soldiers cemeteries was considered and analysed.

Keywords: memorialization, immortalization of memory, passionals, war, repressions, military historical sight, commemoration.